

Alle tiders Nordsjælland

MUSEUM NORDSJÆLLANDS
ÅRBOG 2015

Fiskeriet og havnen i Gilleleje.

Udviklingen i fiskerierhvervet fra 2004 til 2015

AF BØRGE SØRENSEN

Artiklen tager sit udgangspunkt i dansk fiskeris udvikling gennem de sidste 35-40 år, hvor centralisering og beskæring af fangstmulighederne med udgangspunkt i havbiologernes undersøgelser har reduceret fiskerflådens størrelse og samlede fangstudbytte betydeligt.

Fokus er på perioden 2004 til 2015, hvor fiskeriet fra Gilleleje følges gennem statistikker, der i nogle tilfælde sættes ind i en landsdækkende sammenhæng. Med disse centrale oplysninger som baggrund fremstilles dele af den erhvervspolitiske debat, der helt aktuelt foregår i fiskerikredse nationalt og lokalt, hvor hensigten er at opnå de bedst mulige vilkår og fangster for fiskerne. Gennem artikler i Fiskeritidende og i dagspressen og interviews med centrale aktører i Gillelejes fiskermiljø præsenteres nogle af de holdninger, der er kendetegnende for dagens situation.

De mange gilleleje-borgere, som er så heldige at have direkte udsigt over Kattegat, får i årets lyse måneder et smukt og poetisk udblik over den som oftest blanke havoverflade. Næsten hver aften står dele af Gillelejes fiskerflåde til havs. Den sejler op mod nordvest – enkelte kuttere parvis for i fællesskab at slæbe trawlen. Tidligt næste morgen kommer kutterne hjem til havn og auktion med nattens fangst.

Det er fiskeriets rolige åndedræt. Ud og hjem med fangsten, som genererer arbejdende liv i havnen hele året. En aktiv havn, der i næsten 150 år har været en økonomisk motor for byen - et tiltrækningspunkt om sommeren for nysgerrige turister og et åndehul hele året for fritidsfiskere, sejlere, roere og hjemme- og sommerhusboende fiskekøbere. Hvis byer havde en sjæl, kunne man kalde havnen og fiskeriet for Gillelejes sjæl.

Billedet har andre og mørkere nuancer. Ligesom Danmarks andet store naturerhverv, landbruget, har fiskeriet de sidste 35-40 år gennemgået en kolossal ændringsproces, en centralisering, som har betydet, at små kuttere er lagt op, og antallet af kuttere – og besætningsmedlemmer – er blevet markant mindre. De økonomiske vilkår for fiskerflåden er i dag således, at en ydedygtig kutters pris med tilhørende fiskekvote ligger på et sådant niveau, at de færreste unge fiskere, og ældre med for den sags skyld, tør give sig i kast med et køb.

Erhvervets tiltrækningskraft er også blevet mindre og ikke alene på grund af økonomien. Det betyder, at fiskeriet ikke længere er selvsupplerende, populært sagt går i arv fra far til søn. Der mangler simpelthen nye folk til at erstatte skippere og besætningsmedlemmer. Den manglende rekruttering kan føre til, at vi om nogle år kan virkeliggøre bogtitlen: "Fiskeriet der forsvandt", udgivet af Fiskeri- og Søfartsmuseets Forlag i 2008.

Gilleleje Havn 2015.

Men fiskeriet forsvandt ikke for øjnene af os. Vi var fuldt vidende om, hvad der skete, men vi talte ikke så meget om hovedårsagerne - centraliseringen og økonomien. Derimod diskuterede vi alt det andet, som jeg vil samle under begrebet bæredygtighed. Det bæredygtige fiskeri indbefatter en række nødvendige forhold: kvoter, som er nødvendige for at holde fiskebestandene ydedygtige og for at fordele fangsten på nationer og inden for nationerne på havne og enkeltkuttere. Nye fangstredskaber, som gør fiskeriet så skånsomt som muligt overfor uønskede bifangster og havbunden. Undersøgelser af det biologiske miljø, som fører til indskrænkninger eller lukninger af havområder, hvor fisken er på vej til at forsvinde, hvis der ikke gribes ind.

Baggrunden for denne diskussion har været, at havbiologer siden slutningen af 1970'erne har gjort

opmærksom på, at overfiskning har truet Europas fiskefarvande med den konsekvens, at erhvervet af sig selv ville uddø, hvis der ikke blev grebet ind.

Det medførte, at EU i 1983 indførte kvotesystemer for de enkelte fiskerinationer, hvilket lidt efter lidt standsede overudnyttelsen af fiskebestandene. Det har været en nødvendig forudsætning for, at fiskebestanden i nogle tilfælde er på vej op igen. Godt hjulpet på vej af markeds kræfternes spil medførte kvotesystemet til gengæld en reduktion af antallet af fiskefartøjer og selvsagt også fiskere. Samtidig blev fiskekutterne større og større, og ikke mindst dyrere. Denne proces, som kun har været i gang i 35-40 år, har i den korte årrække virket overordentlig brutal, set ud fra fiskeriets perspektiv, og kastet erhvervet ud i en næsten eksistentiel krise.

Det siger sig selv, at et erhverv i en sådan krise

Trawleren Hanne af Gilleleje ud for kajen ved fiskeauktionen.

vanskeligt har kunnet gentænke egne muligheder og udvikle sig. I medierne har det taget sig ud som en slags permanent væbnet tilstand politikere, embedsmænd og biologer på den ene side og fiskere på den anden; men bag det ensidige mediebillede har der eksisteret mange nuancer. Således findes der blandt politikerne store meningsforskelle, ligesom forkæmpere for bæredygtighed ikke er imod fiskerierhvervet som sådan.

Mediebilledet har i offentligheden ført til en tillidskrise for hele erhvervet, som har bevirket, at fiskeriet føler sig yderligere klemte af - for dem - uforståelige afgørelser, som påvirker indtjeningen øjeblikkeligt, og som i øvrigt ikke uden videre kan løses eller først løses meget langsomt. Diskussionen og tillidskrisen har skabt dybe grøfter, som det bliver svært at kravle op af. Den uerklære-

de "krig" har så at sige kastet en skygge af håbløshed over erhvervet.

Fartøjerne

Det danske fiskeri er gennemregistreret. Det sker via Naturerhvervsstyrelsen under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. Her er, hvad tallene siger om den danske fiskerflåde fra 2004 til 2013: 3406 fartøjer i 2004 og 2662 fartøjer i 2013. Med fartøjer menes alt lige fra den mindste jolle anvendt til fritidsfiskeri til den største trawler med en tonnage på over 500 tons. De store trawlere finder man kun i Hirtshals, Thyborøn, Skagen og Hanstholm. I det nordvestjyske er både tonnage og landinger store og mægtige.

På det mere beskedne plan, på nordspidsen af Sjælland, ligger registreringsdistrikt H for Helsingør.

Danmarks opdeling i Farvandsdistrikter. Øresund er ikke markeret som et selvstændigt distrikt.

Det omfatter Helsingør, Hornbæk og Hundested havne med meget lidt erhvervsfiskeri, og så Gilleleje, som er den lokale "kæmpe" blandt dværgene. Ved indgangen til 2014 havde distrikt H registreret i alt 132 fartøjer – langt de fleste af dem under 10 tons – og de resterende 21 kuttere mellem 10 og 80 tons, samt en enlig "kæmpe" på 127 tons. Vi kan roligt gå ud fra, at de godt 20 fartøjer i den høje tonnageklasse fisker fra Gilleleje Havn, selv om der de seneste år er kommet en mindre tilvækst af fartøjer i Hundested. Småbådene kan fordeles på havnene langs kysten, dog med en betragtelig del i Gilleleje Havn, hvor de har plads helt inderst i Inderhavnen.

De helt aktuelle tal for gilleleje-kuttere, ved midten af 2015, er 13 stk. iflg. formanden for den lokale Fiskeriforening, Jan Nordahl: 11 trawlere og 2 garnbåde. På samme tidspunkt var antallet af erhvervsaktive fiskere 28. Det er alene tal for kuttere, hvor

skipperen og besætningsmedlemmerne har bopæl i Gilleleje og fisker herfra.

Det karakteristiske ved Gillelejes erhvervsaktive fiskerflåde, bortset fra at tonnagen ligger i nederste mellemklasse, er gennemsnitsalderen på kutterne. Den ligger på 36,8 år, hvilket er den næstældste af alle danske fiskerflåder. De fleste af de øvrige registreringsdistrikter ligger i alder i slutningen af 20'erne. Det fortæller en banal historie om det ekstreme prisniveau på nybygninger af kuttere, men det fortæller også, at Gillelejes kuttere ikke har moderne mandskabsfaciliteter, hvilket gør dem uegnede til meget lange togter.

En sådan flåde har svært ved at rekruttere nye folk, og det er en af de helt enkle forklaringer på tilbagegangen for fiskeriet. En anden er, at bundetheden til havnen betyder manglende fleksibilitet og manglende muligheder for at opsøge fisken, når den af en eller anden grund ikke findes på de vante fiskepladser, og man er tvunget helt op i Nordlige Skagerrak eller ud i Nordsøen for at finde fangsten.

Fangst og farvande

Gilleleje-kutterne fisker fortrinsvis i Kattegat og i Vestlige Østersø og Øresund, hvortil kommer mindre fangster i den sydlige del af Skagerrak. Kattegat er geografisk det største farvand, med Skagerrak og Vestlige Østersø følgende lige efter. Vestlige Østersø og Øresund var de farvande, som gav mindst udbytte i 2013: 103 mio. kr., mens Kattegat havde det næstmindste afkast på 133 mio. kr. Til sammenligning tegnede Nordsøen sig i samme periode for ca.

Fangster landet i Gilleleje Havn – fortrinsvis af gilleleje-kuttere						
	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Tons Fisk	10.200	8500	6400	5900	3300	3500

Værdi af fangster landet i Gilleleje Havn						
	2004	2006	2008	2010	2012	2014
1000 kr.	43.100	54.000	56.000	57.500	40.200	32.800

2 mia. kr. af den totale fangstværdi for samtlige danske fiskere, som i 2013 var på godt 3 mia. kr.

Fangster

Naturerhvervsstyrelsen udgav i 2015 en oversigt over fiskeriet 2014 i de ti største danske havne. Heri lykkedes det Gilleleje, som lillebror til giganterne Skagen, Hirtshals, Hanstholm og Thyborøn, at klemme sig ind på en meriterende tredjeplads i kategorien fangst af "Anden havfisk". Her landede gilleleje-fiskerne 2500 tons fortrinsvis sild og fjæsing i 2014.

Men ellers er de samlede tal ikke opmuntrende. De viser over en tiårig periode (2004 til 2014) en støt tilbagegang. Der er vel at mærke ikke tale om et pludseligt og dramatisk fald, fordi gilleleje-fiskerne i tide fik iværksat forskellige modforanstaltninger, eksempelvis den i midten af 1980'erne nyopførte sildefiletfabrik, samt yderligere fangst af produkter med relativ høj markedsværdi som jomfruhummere. Men lad tallene fra Naturerhvervsstyrelsen tale.

I den tiårige periode er antal tons fanget fisk faldet med næsten to tredjedele til ca. 35% af fangsten i udgangsåret 2004. Værdien af fangsterne er ikke faldet tilsvarende. I forhold til udgangsåret 2004 er der "kun" tale om et fald på ca. en fjerdedel, og bemærk at værdien har været over de 50 mio. kroner i 2006, 2008 og 2010. Værdien er opgjort i nutidskroner uden hensyn til inflationen. Ligeledes er alle tal rundet op til nærmeste 100.

"Torskekrigen"

Går man dybere ned i tallene, ser man store og

overraskende fald i fangsten af de enkelte fiskearter i de relevante farvande: Kattegat, Vestlige Østersø og Øresund. Torsken er f. eks. faldet 40% i Vestlige Østersø og Øresund fra 21.000 tons i 2004 over 16.000 tons i 2009 til 13.000 tons i 2013. Hen over perioden er tallene dog meget forskellige fra år til år. Det gælder dog ikke fangsten af torsk i Kattegat, som faldt kontinuerligt over den 10-årige periode fra beskedne 800 tons i 2004 til sølle 56 tons i 2013.

De lave tal for fangede torsk i Kattegat tyder på, at biologernes advarsler om torskens tilstand og antal på gydepladserne lige nord for Gilleleje Havn har været berettigede. Advarslerne fremgår af et høringsnotat til Folketinget 1. oktober 2008 fra Ministeriet for Fødevarer med titlen: "Torsk i Kattegat - etablering af lukkede områder". Heri fremgår biologernes argumentation for lukning af området for torskefiskeri med al tydelighed. For torskebestanden i Kattegat gælder, at: "*Gydebestanden og rekrutteringen er historisk lav og fiskedødeligheden vurderes uændret gennem de seneste fem år, til trods for at fangsterne er reduceret fra 6.200 tons i 2001 til 675 tons i 2008*".

Med daværende (og også nuværende miljø- og fødevareminister Eva Kjer Hansens ord fra pressemeddelelsen: "*Det er bekymrende at torskebestanden i Kattegat klarer sig så dårligt på trods af mange års kvotenedskæringer (...) Jeg er derfor glad for, at Sverige og Danmark nu har udarbejdet en plan for beskyttelsen af torsken, når den samler sig for at gyde*." Ministeren siger videre, at "*nogle havne*

vil blive meget hårdt ramt af de lukkede områder. Det gælder ikke mindst Gilleleje, selv om der i forslaget er taget hensyn til Gilleleje med tilpasning af området og fiskerimulighed i januar i Øresund”.

Den danske og svenske regering lukkede således for alt fiskeri i et stort havområde strækkende sig fra Øresunds udmunding i Kattegat øst for Kullen og ca. 40 km mod nord med ca. 20 km i bredden. Området, som dækker både dansk og svensk farvand, lukkede i 2009, og det har været lukket siden. Gilleleje-fiskerne accepterede i øvrigt at lukke for fangst i torskens gydeperiode, som er årets tre første måneder.

Det pikante ved lukningen er, set fra fiskernes side, at den er sket som en direkte aftale mellem de to landes fødevareministre og uden om de reguleringer og lukninger, som på årsbasis sker via EU. En kendsgerning som ikke mindst Danmarks Fiskeriforening på vegne af gilleleje-fiskerne har gjort opmærksom på. Efterfølgende har biologerne nu tilkendegivet, at torsken er på vej op, og at lukningen kan ophæves. Det er formanden for Danmarks Fiskeriforening Svend-Erik Andersen som nævner sagen i et indlæg i "Fiskeritidende", fra 10. juli 2014. Under overskriften "Luk nu op for Kattegat", siger han, at *"biologer fra Danmark og Sverige enstemmigt slår fast, at torsken i Kattegat får det bedre, hvis man åbner området fra 1. april og året ud"*.

Tre studerende fra Københavns Universitet har til universitetets Fødevareøkonomiske Institut lavet en udredning: "Notat om de økonomiske omkostninger for Gilleleje fiskerne ved rejse til fangstpladser nord for det permanent lukkede område". (Udredning 2010/14: www.foi.life.ku.dk).

Her beregner de meromkostningerne pr. fangstrejse til brændstof og lønninger pr. kutter til at være enten 1800 kroner ved direkte gennemsej-

ling (som er tilladt) eller 2300 kroner ved at sejle udenom. For samtlige 20 kuttere er der tale om en konkret meromkostning på enten 1.8 mio. kroner eller 2.3 mio. kroner pr. år.

Et er selvfølgelig meromkostningerne, men den tabte indtægt fra den manglende torskefangst er klart noget andet, selv om tallene viser, at torsken i Kattegat i perioden fra 2004 til 2015 ikke var nogen decideret storfangst. Dertil kommer irritationsmomenter, som at havnene langs svenskekysten tilsyneladende dumper farligt affald i den svenske del af den lukkede Kattegat-firkant iflg. formanden for Gilleleje Fiskeriforening Jan Nordahl (Fiskeritidende.dk 25. januar 2014). Og at tyske fiskekuttere fra Eckernförde har ret til at fiske jomfruhammerne i området, og gør det, hvilket man kan forvisse sig om ved selvsyn i Gilleleje Havn. De tyske kuttere må godt, for det er som nævnt en separat aftale mellem Danmark og Sverige, der ligger til grund for lukningen.

I 2010 ønskede Greenpeace at dokumentere, at gilleleje-fiskerne fiskede ulovligt i det lukkede farvand. De monterede GPS'ere på kutterne, og via GPS-meldingerne kunne de dokumentere, at fem kuttere havde været på ulovlige fangstrejser i det omtalte farvand. Kutterne blev ved By- og Landsret idømt store bøder i første omgang, som Danmarks Fiskeriforening ankede til Højesteret. De fem kutteres ulovlige fiskeri fik sandsynligvis mange til at se med skepsis på hele erhvervet.

Det er meget klart, at der er begået ulovligt fiskeri, jvf. dommen. I en artikel, i Information 26. august 2010, hedder det endvidere: *"Iflg. officielle torskekvoter fisker man 197 tons torsk fra Kattegat om året. Alle torsk der er fanget i de lovlige områder. Forskerne fra DTU har dog flere gange pointeret, at der forsvinder fem gange så mange torsk, som fiskerne har rapporteret at de har fanget"*.

“Torskekrigen” er ikke slut i skrivende stund. Iflg. Danmarks Fiskeriforening er den danske fødevarerminister indstillet på at ophæve fiskeriforbuddet, men kan ikke blive enig med den svenske modpart. Det seneste udspil i “krigen” er, at svenskerne vil introducere et gitter, som skal påsættes trawlen, så bifangster af torsk minimeres ved fangst af jomfruhummere. Dette afviser de danske fiskere, iflg. Jan Nordahl.

Andre fangster

Ser det skidt ud for torsken i disse år, så er der andre arter, som også har det skidt i de to farvandsområder Kattegat og Vestlige Østersø. Det gælder f. eks. den gamle favorit, silden, som i Kattegat er gået fra 6500 tons i 2004 til 1900 tons i 2014.

Heri indgår alle danske kattegatfiskeres fangst i perioden, så det er ikke konkrete gillelejetal, men det viser en bekymringsvækkende tendens. I Vestlige Østersø er tallene mere stabile, svingende fra 8500 tons i 2004 til 6500 tons i 2014.

Sildene er særlig interessante for Gilleleje, fordi de leveres direkte til Filetfabrikken på havnen. Her har man noteret de svigtende fangster, og efter et par dårlige år for fabrikken forsøger man sig nu, ifølge direktør Benny Christensen, med en ny produktionslinje for de små fisk, som man selv vil forarbejde til marinerede sild, kryddersild, stegte sild i eddike samt røgede sild. Råvaren leveres fra fire sildekuttere i havnen.

I Kattegat alene viser fangsttallene for 10-året en klar nedgang for alle andre relevante fiskearter som

Fiskekuttere i Gilleleje Havn. Til venstre H 45 og H 10, der er to af de fire både, som har kontrakt med Fiskeauktion Danmark A/S, Gilleleje om levering af sild. Yderst til venstre ses den plasticslange, der suger sildene op fra bådene og ind i fabrikslokalet, hvor fisken forarbejdes.

rødspætte, skrubbe og tunge, ligesom for hornfisk, makrel og kulso - en fisk, hvorfra man i sæsonen februar til april udtager stenbiderrogn. Kun jomfruhummeren holder fangsttallet hen over årene, men på et relativt lavt niveau, 1300-1400 tons. Til gengæld er jomfruhummeren en dyr spise, som på landsplan trods sin relativt ringe mængde, indbringer næsten samme beløb som f. eks. rødspætter.

For Vestlige Østersø ser tiårs-tallene mere opmuntrende ud. Rødspættefangsten er steget fra 1500 tons i 2004 til 1900 tons i 2014. Fangsten af skrubber ligger på 4000 tons i 2004 og 3200 tons i 2014.

Er fiskebestandene på vej op?

I Politiken den 5. juni 2015 er der tilsyneladende godt nyt. Under overskriften "Nu vrimler det med fisk i Kattegat og Nordsøen igen" og med underrubrikken "Nye større kvoter er på vej for en række fiskearter." refereres en undersøgelse fra Det Internationale Havundersøgelsesråd (ICES). Her siger formand for ICES' rådgivende komite, cheffiskerirådgiver fra DTU, Aqua, Eskil Kirkegaard bl.a.:

"Vi ser en positiv udvikling for torsk i Nordsøen, hvor bestandene er vokset til omkring det tredobbelte (...) og rødspætteerne er nærmest vokset ind i himlen. Det er det generelle billede i hele Nordøstatlanten, at vi er på vej mod en bedre balance, hvor vi kan øge fiskerimulighederne igen." Eksperternes anbefalinger blev præsenteret på et møde med Danmarks Fiskeriforening.

Det er årtiers tilbageholdenhed og stram regulering af fiskeriet, der nu giver resultat, iflg. ICES. På den positive liste ligger, ud over torsk, rødspætte og brisling også sild, kuller, kulmule og jomfruhummer i Kattegat/Skagerrak samt ising og skærising. Fiskeriforeningen har modtaget budskabet, men

bedømmer årsagen lidt anderledes. Til Fiskeritidende siger formanden, Svend Erik Andersen: *"Nu kan dommedagsprofeterne, der i mange år har spået kollaps i fiskebestandene, godt pakke sammen. Nordsøbestandene har det godt."*

Fiskeriforeningen ser, på baggrund af ICES' undersøgelser, frem til nye højere kvoter i 2016, og vil allerede nu bede den nye minister, Eva Kjer Hansen, om helt ekstraordinært at forhøje nogle af kvoterne i indværende år. (Fiskeritidende.dk, 7. juli 2015). Politiken 5. juli 2015 citerer Hans Staby Frost, lektor i fiskeriøkonomi ved Københavns Universitet, som siger:

"Målet for den fælles fiskeripolitik i EU har, siden den blev indført i 1983, været at opnå en tilstand hvor fiskebestandene var i ligevægt på det højest mulige niveau, så man kunne høste af dem med maksimalt vedvarende udbytte, og dermed også maksimal gevinst for fiskerne (...). Da man iværksatte kvoterne i 1983 blev der overfisket, for fiskerflåden var for stor. Nu er den danske fiskerflåde halveret og det gælder også for mange af de andre landes fiskerflåder".

Men om begrebet ligevægt i fiskeriet rejser Eskil Kirkegaard fra ICES dog en advarende pegefinger: *"Det er forenklet",* siger han *"vi har at gøre med naturen og f. eks. torsk spiser andre fisk, så når der bliver flere torsk, kan det gå ud over andre arter. Der vil opstå nye balancer i hele økosystemet, men den balance vil alt andet lige være på et højere niveau."*

Måske er der alligevel lys for enden af tunnelen!

Den opfattelse deler formanden for Gilleleje Fiskeriforening dog ikke. Han siger til Gribskov Lokalavis 3. august 2015, at *"...Gilleleje dør lige så stille, for de fisk vi skal leve af er der skåret drastisk i. Tag bare tungerne, som er så vigtige for os. Her er der skåret med 45% sidste år, og det sker igen i*

2016 – og så er de stort set væk. De vil også skære torskekvoten med 60% næste år, og så er der intet tilbage til os”, understreger han.

Jan Nordahl uddyber mundtligt, at forhandlingerne om fiskekvoterne for 2016 finder sted i slutningen af året i Bruxelles, og at det plejer at være vanskelige forhandlinger, hvor alle regeringer skal være enige. Men iflg. hans erfaringer er den danske indflydelse på forhandlingerne meget begrænset, og Jan Nordahl vil se det først, hvis dansk fiskeri får en betragtelig forhøjelse af kvoterne. Skulle det ske, vil der formentlig ikke blive nogen forhøjelse af kvoterne i Kattegat.

Og Lasse Nordahl, auktionsmester på fiskeriauktionen, er i Gribskov Lokalavis 3. august 2015 på samme linje. Han kigger på Gilleleje Fiskeriauktions regnskaber, og ser en klar nedadgående linje: *”I 2007 havde vi omkring 47 mio. kroner i omsætning. I 2008 lå vi på 41 mio., og i år er vi nede at ligge på et sted mellem 25 og 27 mio., så det ser ikke lyst ud for fremtiden”*, understreger han. Han fortsætter: *”Kunne vi dog bare få samme lånevilkår som landbruget. Fiskerne betaler omkring 8-12% i rente, mens landbruget, ifølge mine oplysninger, kan låne helt ned til 1,5%”*. De ovenfor nævnte omsætningstal for auktionen er forskellige fra de officielle fangsttal, som ses i tabellen side 157. Det skyldes bl.a. at de ikke indeholder sildelandingerne, som landes direkte på Filetfabrikken.

Gilleleje Havn

Havnen er den største egentlige erhvervsfiskerihavn på Sjælland. Det er den i kraft af landingerne, auktionen og isværket og delvist i kraft af Filetfabrikken. Uden auktionen og isværket ville havnen ikke være den funktionsdygtige base for et fiskeri, som eksisterer i dag, selv om fangsterne er svundet

betragteligt over de sidste 10 – 20 år. Eller man kunne også sige, at uden auktionen og isværket ville der ikke være nogen fiskerihavn, for kutterne ville være tvunget til at søge til nordvestjyske havne.

Fiskeauktion Danmark A/S, Gilleleje er i dag fuldstændig digitaliseret, og buddene kl. syv morgen afgør indtjeningen. Auktionsmester Lasse Nordahl modtager og klassificerer fiskene sammen med tre andre medarbejdere. Gillelejeauktionen er medlem af et fælleseuropæisk fiskeauktionssystem PEFA.COM.

For at give et indtryk af auktionen bringes her et øjebliksbillede af landingen mandag den 3. august 2015. Den største fangst er 3000 kg jomfruhummere, dernæst 725 kg torsk, 175 kg rødspætter og 30 kg søtunger. Sammen med 80 kg forskelligartede bifangster, i alt 4010 kg denne mandag morgen. De andre auktioner i PEFA-organisationen havde flg. landinger: Sværvægterne var Thyborøn med 89 tons og Iljmniden (Holland) med 76 tons. Smögen (Vestsverige) og Thorsminde var lidt større end Gilleleje med omkring 5000 kg, mens de øvrige auktioner Hvide Sande, Den Oer og Scheweningen (begge Holland) var endnu større og lå omkring 10-20 tons.

Firmaet O. V. Jørgensen Hundested Fiskeexport afhenter den solgte fisk på auktionen.

Der landes jomfruhummer på kajen ud for Fiskeauktion Danmark A/S, Gilleleje.

Tallene siger noget om det internationale fiskerinetværk og også noget om gilleleje-fiskernes naturlige forkærlighed for jomfruhummere. Hummerne sælges faktisk på en særlig auktion kl. 10.00. De landende kuttere denne morgen den 3. august var i alt fem, tre med garn og to med trawl. En enkelt af dem var fra registreringsområde HG/Hirtshals.

Lasse Nordahl bedømmer, at ca. 90% af landingerne til Gilleleje eksporteres til Sydeuropa. P.t. er det virkelig en international gruppe af opkøbere, som giver bud på auktionen. Her er opkøbere fra Spanien, Holland, Sverige, ud over 10 – 12 danske, samt ca. 10 regionslokale fiskehandlere. De landinger som indbringer mest, er jomfruhummere, som nu fiskes hele året i modsætning til tidligere, hvor det var en sommerfangst. Dernæst er det kulsøer, som i det tidlige forår giver stenbiderrogn, og endelig torsk, søtunger og rødspætter. Sildefabrikken, hvor den forarbejdes til efterfølgende eksport.

Som nævnt bedømmer Lasse Nordahl, at resultatet fra auktionen i 2015 bliver 25 – 27 mio. kroner. Det er et hæderligt resultat, mener han. Vi kan ikke gå meget længere ned. Han lægger ikke skjul på, at han i løbet af foråret så meget pessimistisk på det kommende årsresultat, men det har rettet sig noget, mener han. Og auktionen må ikke dø, for så må fiskerne lande deres fangster i havne med en auktion, og de findes i Nordvestjylland, slutter han.

Andre virksomheder

Men der er andre virksomheder på havnen, som er, eller har været, afhængige af fiskeriet. De er alle nævnt i et kommunalt svar til 4 studerende fra Roskilde Universitetscenter (RUC), som den 2. juni 2014 til RUC afleverede en samfundsgeografisk gennemlysning af byen og (især) havnen og fiskeriet under den sigende titel "Den sidste fangst". (<http://vimeo.com/96955727>).

Rapporten har som sit udgangspunkt, at det om

kort tid, fem år spår de studerende, er slut med fiskeri fra Gilleleje Havn, og at byen og kommunen herefter må finde frem til en ny identitet for byen og lystbådehavnen. I rapportens bilag 1 har de studerende spurgt kommunen om talmateriale for arbejdspladser på havnen. Her er kommunens svar fra foråret 2014:

I Gilleleje er der i 2014 35 aktive fiskere. De virksomheder som er afhængige af fiskeriet er: Fiskeriauktionen (4 ansatte), Filetfabrikken (12), Fiskehallen (20), to fiskehandlere (10), vodbinderi (2), havn (4), skibsmalere (5), smede (22), bådebyggere (12), elektrikere (2), og skibsmæglere (5-6). Altså foråret 2014 i alt ca. 135 personer med direkte tilknytning til Gilleleje Havn. Siden 2014 er vodbinderiet nedlagt.

Måske har visse af disse 135 arbejdspladser ikke direkte alverden at gøre med fiskeriet på havnen, som eksempelvis skibsmæglerne og også bådebyggeriet med smede, elektrikere og skibsmalere, som tjener en stor part af levebrødet på lystsejlerne, ifølge direktør Jørgen Petersen, Bdr. Petersens Maskinfabrik, så bliver det alligevel omkring 120 arbejdspladser med direkte tilknytning til fiskeriet. Dertil kommer et nyt rederi, startet i 2015 men i vækst, Hyperbaric Consult (HBC) med to skibe, som er specialiseret i undervandsopgaver fortrinsvis inden for energisektoren. I øjeblikket arbejder man med opgaver for en ny havvindmøllepark, der er under opførelse ved Anholt.

Ud over denne direkte beskæftigelsesvirkning, findes der naturligvis en indirekte. Det gælder byens detailhandel, restaurationsvirksomheden og transportsektoren. Det kommunale bud i 2014 var, at hver fisker genererer arbejde til fem personer på land, hvilket vil sige, at den indirekte beskæftigelsesvirkning er på 5x35, svarende til 175 personer.

Samlet set er der altså omkring 300 personer i byen, som arbejder i relation til havnen og fiskeriet. I forhold til en by med 6700 indbyggere har fiskeri og havn en betragtelig beskæftigelsesvirkning, som ingen by på Gillelejes størrelse kan tillade sig at lade forsvinde uden videre.

Auktionsmester Lasse Nordahl under indvejnningen af jomfruhummere.

Århundredets storm 2013

Den 6. december 2013 ramte, hvad der betegnes som, århundredets storm nordkysten af Sjælland. En stærk vind fra NV havde stuved store vandmasser op ved indløbet til Øresund, og vandstanden var 1,80-2,00 meter over daglig vande. Stormen, som varede det meste af natten, ramte Gilleleje Havn med stor kraft. De meget store kampesten, som udgør vestmolen, blev ødelagt, og molen er den dag i dag stadig delvist ufarbar.

Fiskerflåden lå relativt i læ i Inderhavnen og kom derfor ikke noget til. Derimod gik det meget hårdt ud over de lystbåde, som lå fortøjet i lystbådehav-

Lodsåden Venus fra det statsejede Dan-Pilot under renovering på beddingen i Gilleleje Havn. Smede fra Brd. Petersens Maskinfabrik forbereder installation af en ny dieselmotor.

nen. Fortøjninger, bådebroer og lystbåde for et stort millionbeløb blev kastet op på land og ødelagt. Også Gilleleje Sejlklubs klubhus og bådehuse blev stærkt beskadiget. Stormen hærgede også andre steder langs kysten. Store dele af strækningen ved Rågeleje blev ødelagt, ligesom det også var tilfældet mellem Dronningmølle og Hornbæk.

Støtte fra kommunen og en stor indsamling i Gilleleje var med til at skaffe penge til en genopbygning af lystbådehavnen, og sommersæsonen blev reddet, idet alle skader var genoprettet omkring det sene forår 2014. Der resterer dog stadig arbejder på havnen og havneområdet, inden skaderne er helt udbedret. (se "Teknik og Miljø. Stads- og havneingeniøren" 3. marts 2015).

Meteorologerne varslar, at dette ikke er århundredets storm, snarere tiårets, på grund af den ustabile vejrperiode vi er inde i som følge af klimaforandringerne.

Havnen i den kommunale planlægning

Havnen er ejet af fiskerne gennem Gilleleje Hav-

nelaug. Den kendsgerning har altid betydet en vis tilbageholdenhed på det politiske niveau og stor forsigtighed med "at blande sig". Således er den eksisterende lokalplan 15.58 for Gilleleje Havn helt tilbage fra september 1993. Lokalplanen blev dengang lavet bl.a. for at opføre et nyt søsportshus til roklubben, ny reparationshal til Gilleleje Bådebyggeri, nyt ishuse til fiskerne og endelig nye kontorer m.v. til Brdr. Petersens Maskinfabrik.

Lokalplanen nævner som formål i § 1 bl.a.:

- at skabe mulighed for havnens fortsatte drift som erhvervshavn og lystbådehavn
- at området kun anvendes til bebyggelse for virksomheder, som har en naturlig tilknytning til havnen
- at bevare stejlepladser og strand ubebyggede.

I lokalplanen nævnes for første gang officielt en mulighed for at udbygge havnen mod vest. I planen er stipuleret en meget lang vestmole, som mod øst knytter sig til havnens nuværende indsejling, og i en bue mod vest lander ved Feilbergsvejs udmunding i stranden. Om mulighederne for en havneudvidelse hedder det i lokalplanen fra 1993, "at det er kommunens ønske, at tage hele havnen med udvidelse op til vurdering, således at området bliver set i en større planmæssig sammenhæng med kommunens erhvervs- og turismepolitik".

Hvad med fiskeriet?

Hvad fiskeriet fra Gilleleje Havn angår, ser det ud til, at ICES' udmelding fra juni om, at Nordsøen og Kattegat "vrimer med fisk" giver en åbning for at komme ud af den tilbagegang, som har præget erhvervet de sidste 15-20 år. I hvert fald er de natio-

nale hovedaktører straks gået i gang med at finde en løsning.

10. september 2015 holdt Danmarks Fiskeriforening en ministerkonference i Ålborghallen med den nye miljø- og fødevareminister Eva Kjer Hansen. Overskriften lød som en fanfare "Vækst i dansk fiskerierhverv – fiskeri, produktion og handel". Her præsenterede Fiskeriforeningens formand sit ønske om højere kvoter for fiskeriet fra 2016 og fremefter, og nævnte også foreningens ønske om en ekstraordinær forhøjelse gældende fra indeværende år. Der blev ikke givet tilsagn om nogen af delene. Det sidste bliver nok det vanskeligste. Kvoter forhandles som nævnt på EU-plan, og en forhøjelse i ét land, skal cleares med alle andre lande, herunder også ikke EU-medlemmer som f.eks. Norge. Men det bliver spændende at se de nye kvoter for 2016.

Interessant er det også, om meldingen fra ICES og de tidligere positive meldinger fra danske og svenske biologer vil medføre en bilæggelse af "torskekrigen", dvs. en ophævelse af forbuddet mod fiskeri i det 40x20 km store område lige nord for Gilleleje Havn.

Grundproblemerne består naturligvis stadig. Det er svært at se, hvordan man skal løse erhvervets økonomiske krise. Der må på nationalt plan forhandles en mere acceptabel finansiering på plads, evt. må det traditionelle selveje suppleres med andre ejer- og finansieringsformer, f.eks. fonde eller andelseje.

Fiskerierhvervet må også åbne op overfor sine "moderbyer", så unge drenge (og piger) får lyst til at give sig i kast med et fiskeri, som længe i den offentlige bevidsthed har stået lavt på skalaen. Men det drejer sig faktisk om et erhverv, som både er moderne, veludstyret og miljøbevidst, og som giver borgerne mulighed for sunde fødevarer. I dette

spiller både stat og kommuner, Fiskeriforeningen og dens forskellige afdelinger samt Fiskeriskolen en rolle. Det må fremtiden vise.

Læs mere

"Fiskeriet der forsvandt" er udgivet i 2010, og behandler de skæbnesvangre 20 år for fiskeriet, hvor mandskab og kuttere blev decimeret. Det er en samfundsgeografisk analyse som anlægges, og som titlen antyder varsles en skæbnetung fremtid for fiskeriet. I denne publikation vil jeg gerne fremhæve artiklen om Gilleleje Havn, skrevet af Torben A. Vestergaard: "Sjællands største fiskerihavn – Gilleleje". Men også Morten Karnøe Søndergaards artikel: "Dansk fiskeriset i perspektiv" er god at få forstand af.

Udover "Fiskeriet der forsvandt" har Fiskeri- og Søfartsmuseets Forlag, Esbjerg også udgivet "Fiskere og farvande – tværsnit af moderne fiskeri", 1994. Begge publikationer er udgivet på initiativ af Fiskeripuljen, et samarbejde mellem syv danske fiskeri- og søfartsmuseer, herunder Gilleleje Museum (nu Museum Nordsjælland).

"Fiskere og farvande" giver en omfattende samfundsgeografisk skildring af et fiskeri i begyndende ændring. Bogen beskriver denne ændrings indvirkning på samfund og fiskere – fordelt på farvande - med hovedvægten på tiden omkring 1990, og med spor tilbage i tiden. Søren Frandsen er medforfatter til bogens afsnit om Kattegat.

Mange af de havbiologer, der forsker i fiskeriet, arbejder på DTU, Aqua i Lyngby. Her blev den gamle Danmarks Fiskeriundersøgelser optaget i 2007. Her arbejder også den i artiklen nævnte formand for Det Internationale Havundersøgelsesråd ICES, cheffiskerirådgiver Eskil Kirkegaard.

Danmarks Fiskeriforening, som også har en del havbiologer tilknyttet, har hovedkontor i Jylland, ved Taulov uden for Fredericia.

Vedrørende materialet benyttet til afsnittene "Fartøjerne" og "Fangst og farvande":

Naturerhvervsstyrelsen under Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri udgiver en række meget udførlige "årbøger" med statistik for fiskeriet. På ministeriets hjemmeside www.naturerhvervsstyrelsen.dk kan man finde årsstatistikker, udgivet som pdf-filer, tilbage til 2000 rækkende op til og med 2013. Alle tal i artiklen er hentet fra disse pdf-filer. Tallene i oversigten over fangster landet i Gilleleje og deres værdi, er hentet fra tabel 3.3 (2004), tabel 3.3 (2006) og tabel 3.2 (2008).

For at få de helt nye tal fra 2014 med (pdf-filerne dækker i skrivende stund kun fangster til og med 2013) har jeg valgt at bringe tal fra publikationen "Fiskeriet i de 10 største havne – målt ud fra værdi", udgivet af Naturerhvervsstyrelsen. Publikationen er udgivet 4. marts 2015, og skal ses som en forløber for den officielle statistik. Her finder man i tabel 1 en oversigt over fangst og fangstværdi fordelt på 10 havne. Tallene for Gilleleje fra 2010, 2012 og 2014 er hentet herfra.